

Зустріч на рівні міністрів щодо зміцнення свободи віросповідання

24-26 липня 2018 р.

Потомакський план дій

*Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання і свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і разом з іншими, прилюдним або приватним порядком в ученні, богослужінні і виконанні релігійних та ритуальних обрядів.
(Загальна декларація прав людини)*

□

В умовах труднощів, що стоять на шляху свободи віросповідання, голова зустрічі на рівні міністрів щодо зміцнення свободи віросповідання представляє описаний далі Потомакський план дій як основу для проведення заходів на національному та багатонаціональному рівнях. Ми закликаємо міжнародну громадськість спиратися на положення даного плану дій, реагуючи на порушення і зловживання в галузі свободи віросповідання або випадки переслідування за переконання, віросповідання або нерелігійність.

Захист права людини на свободу віросповідання або переконань

Держави повинні розширювати спільну правозахисну та координаційну діяльність, спрямовану на зміцнення і захист свободи віросповідання і на протидію переслідуванням людей за їхнє віросповідання або переконання. У зв'язку з цим держави повинні:

- рішуче засуджувати акти дискримінації та насильства, що здійснюються від імені або проти того чи іншого віросповідання або нерелігійності, і домагатися, щоб винні, в тому числі державні та недержавні суб'єкти, негайно залучалися до відповідальності за подібні насильницькі дії;

- захищати членів релігійних громад, не згодних членів і невіруючих від загроз для їхньої свободи, безпеки та засобів до існування в зв'язку з їхнім віросповіданням;

- поважати право батьків на релігійне і моральне виховання своїх дітей відповідно зі своєю совістю і переконаннями і стежити за тим, щоб членам релігійних меншин і невіруючим не нав'язували інше віросповідання;

- захищати права віруючих і релігійних установ і організацій на видання в бажаній кількості релігійних публікацій і матеріалів, а також на ввезення в країну і поширення таких матеріалів;

- підвищувати обізнаність міжнародної громадськості про те, як придушення свободи віросповідання може сприяти насильницькому екстремізму, сектантству, конфліктам, незахищеності і нестабільності;

- стежити за тим, щоб помилкові звинувачення в екстремізмі не використовувалися як привід для придушення свободи людей на вираження своїх релігійних переконань і сповідування своєї релігії або для іншого обмеження свободи мирних зібрань та асоціацій;

- усувати заборони, що надмірно обмежують право віруючих і невіруючих висловлювати

свою віру або переконання, як одноосібно, так і спільно з іншими, за допомогою мирних зібрань, богослужінь, ритуальних обрядів, молитви, навчання і інших видів діяльності;

- в двосторонньому порядку, а також на багатосторонніх форумах виступати проти порушень або зловживань в галузі свободи віросповідання або переконань.

Усунення юридичних обмежень

Держави повинні зміцнювати свободу віросповідання і приводити свої закони і норми у відповідність з міжнародними стандартами прав людини в сфері свободи віросповідання або переконань. У зв'язку з цим держави повинні:

- захищати свободу думки, совісті, віросповідання або переконань і стежити за тим, щоб люди могли вільно змінювати свої переконання або бути невіруючими, не боячись покарання або насильницьких дій; сприяти скасуванню положень, які передбачають покарання або дискримінують за зміну або відмову від свого віросповідання або переконань;

- сприяти тому, щоб контрольовані державою системи реєстрації, призначені для офіційного визнання релігійних громад, не були обов'язковими і надмірно обтяжливими, щоб громади віруючих могли вільно і на законних підставах сповідувати свою релігію;

- дозволяти релігійним громадам мати вільно доступні місця для публічних або приватних богослужінь або зібрань, створювати організації відповідно до своїх ієрархічних і інституційних структур, навчати своїх релігійних служителів і членів громад і вибирати, призначати і змінювати своїх служителів відповідно до своїх переконань без втручання з боку держави;

- скасовувати закони, спрямовані проти богохульства, які за своєю суттю є суб'єктивними і часто сприяють сектантству і насильницькому екстремізму та введення яких необґрунтовано перешкоджає здійсненню прав на свободу віросповідання, переконань і вираження і веде до порушень і зловживань в області інших прав людини;

- розуміти, що повага свободи віросповідання може надати релігійним суб'єктам можливість докладати, спільно з нерелігійними суб'єктами, конструктивні зусилля до того, щоб запобігати насильницькому екстремізму, тероризму і конфліктам і протидіяти таким діям;

- сприяти розробці законодавства про відмову від військової служби з політичних чи релігійно-етичних мотивів, щоб враховувати релігійні переконання осіб призовного віку і надавати їм альтернативу військовій службі.

Відстоювання рівних прав та засобів захисту для всіх, включаючи членів релігійних меншин

Держави повинні зміцнювати права членів релігійних меншин, незгодних послідовників домінуючої релігії і невіруючих, в тому числі свободу віросповідання або переконань. У зв'язку з цим держави повинні:

- поводитися з усіма як з рівними перед законом – незалежно від віросповідання, переконань, релігійної приналежності або нерелігійності – і стежити за тим, щоб співробітники правоохоронних органів вживали заходів для захисту всіх осіб, включаючи членів релігійних меншин, від шкоди або дискримінаційних дій у зв'язку з віросповіданням або переконаннями;

- запобігати дискримінації за ознакою віросповідання або переконань у доступі до правосуддя, працевлаштування, освіти і житла в законодавстві про правове становище і сім'ї, а також в доступі до можливостей для публічного вираження;

- стежити за тим, щоб всі люди, в тому числі члени релігійних меншин, які не піддавалися насильницькому наверненню в інше віросповідання, мали право на рівний захист відповідно до законодавства і отримували такий захист без будь-якої дискримінації;

- швидко реагувати на випадки фізичного нападу на людей і руйнування або акти вандалізму щодо святих місць або майна з причин віросповідання або переконань і притягати до відповідальності винних у таких діях;

- сприяти викладанню цінності внутрішньо- і міжрелігійного порозуміння і співпраці і спільного порозуміння між світовими релігіями для зменшення шкідливих розбіжностей і стереотипів;

- заохочувати релігійну свободу і плюралізм, сприяючи праву членів всіх релігійних громад, включаючи працівників-мігрантів, сповідувати свою релігію і відкрито і на рівних вносити свій внесок в суспільство;

- заохочувати органи влади до викриття і осуду публічної дискримінації і злочинів, націлених на людей через їхні переконання, віросповідання або нерелігійність.

Реагування на геноцид і інші масові злодіяння

Держави повинні вживати належні дипломатичні, гуманітарні та інші необхідні заходи для захисту свого населення від геноциду, військових злочинів, етнічних чисток і злочинів проти людяності, в тому числі, що базуються на релігійних переконаннях. У зв'язку з цим держави повинні:

- приймати негайні заходи для захисту свого населення від геноциду, злочинів проти людяності, військових злочинів і етнічних чисток;

- засуджувати повідомлення або розповіді, що пропагують насильство по відношенню до тих, хто дотримується певних релігійних або інших переконань, або сприяють внутрішньо- і міжрелігійній напруженості, незалежно чи вони поширюються державними службовцями, чи недержавними суб'єктами;

- вживати заходів щодо підтримки розслідувань, збереженню доказів і документування можливих злочинів, коли з'являються повідомлення про криваві безчинства, включаючи геноцид, військові злочини, злочини проти людяності і етнічні чистки;

- притягати до відповідальності винних у геноциді, злочинах проти людяності, воєнних злочинах, масових злочинах, етнічних чистках і пов'язаних з ними злочинах і використовувати механізми, призначені для сприяння відповідальності, правосуддя і примирення;

- піклуватися про потреби осіб, які пережили криваві безчинства, і їхні сім'ї та надавати їм допомогу і ресурси для відновлення і зцілення постраждалих спільнот і осіб в зонах, де мали місце конфлікти;

- спільно зі згодними до цього жертвами і людьми, котрі пережили масові злодіяння, складати і поширювати інформаційні повідомлення та освітні матеріали про пережиті події, своє відновлення та стійкість.

Збереження культурної спадщини

Держави повинні докладати більше зусиль, спрямованих на захист і збереження культурної спадщини, в тому числі, яка належить релігійним меншинам, що перебувають під загрозою, зокрема в зонах конфліктів, а також на збереження об'єктів культурної спадщини, в тому числі що належать громадам, де населення скорочується або емігрує в

інші країни. У зв'язку з цим держави повинні:

- приймати і впроваджувати в життя правила і норми, спрямовані на введення або вдосконалення інвентарного обліку об'єктів і предметів культури, сприяння повазі і захисту культурної спадщини, в тому числі місць богослужіння та релігійної спадщини, храмів і кладовищ, і прийняття належних заходів щодо захисту об'єктів, що знаходяться під загрозою вандалізму або руйнування з боку державних або недержавних суб'єктів;

- охороняти об'єкти культурної спадщини і допомагати в цьому іншим державам шляхом надання технічної допомоги і професійного навчання відповідним посадовим особам, а також надавати екстрену допомогу на об'єктах, яким загрожує безпосередня небезпека;

- сприяти постраждалим громадам в забезпеченні безпеки, захисту, відновлення і (або) досягнення стабільності їхніх об'єктів культурної спадщини;

- заохочувати місцеве населення до участі в збереженні своєї культурної спадщини і залучати членів релігійних громад і інших спільнот, в тому числі їхнє керівництво, до навчання способам захисту своєї культурної спадщини від пошкодження і (або) розграбування;

- сприяти зусиллям з відновлення об'єктів культурної спадщини, що мають велике значення для численних спільнот в зоні конфлікту, щоб сприяти налагодженню внутрішньо- і міжрелігійних відносин і відновлення довіри;

- підвищувати поінформованість громадськості, зокрема серед молоді, про важливість і історію культурної спадщини, діючи спільно з релігійними діячами та іншими лідерами громадськості і за їхнім посередництвом.

Зміцнення заходів у відповідь

Держави повинні реагувати на загрози для свободи віросповідання, що продовжують ширитися всім світом. У зв'язку з цим державам слід розглянути можливість підписання Потомакської декларації, а також:

- надавати фінансову допомогу особам, яких переслідують за їхні виступи на захист свободи віросповідання, релігійну приналежність або сповідання або за те, що вони є невіруючими, а також підтримувати зусилля організацій, які виступають за свободу віросповідання, спрямовані на зміцнення свого потенціалу, і заохочувати приватні фонди до більш широкого фінансування таких програм;

- зміцнювати верховенство права, гарантії справедливого судового розгляду і організаційний потенціал для захисту свободи віросповідання та інших прав людини;

- надавати додаткові дипломатичні ресурси шляхом заснування спеціальних посольських посад або центрів взаємодії в міністерствах закордонних справ і підтримувати спільні дії, здійснювані за допомогою таких установ, як Міжнародна контактна група зі зміцнення свободи віросповідання або переконань і Міжнародна експертна рада парламентарів зі зміцнення свободи віросповідання або переконань;

- роз'яснювати дипломатам значення і важливість свободи віросповідання і навчати їх заходам щодо її зміцнення;

- щорічно підтверджувати свої зобов'язання щодо зміцнення свободи віросповідання для всіх, оголосивши 3 серпня, перший день масового вбивства езидів в Синджарі бойовиками ІГІЛ, національним або міжнародним днем пам'яті про тих, хто зазнав релігійні переслідування;

- дозволяти і підтримувати діяльність організацій громадянського суспільства та релігійних діячів, спрямовану на відстоювання і організацію зусиль по зміцненню свободи віросповідання, плюралізму, миру і терпимості та належних до них цінностей;

- сприяти створенню форумів всередині країни або використовувати існуючі установи, за допомогою яких представники релігійних організацій та громадянського суспільства можуть збиратися для обговорення проблем у сфері свободи віросповідання всередині країни і за кордоном, а також діяти через регіональні організації;

- заохочувати урядові міністерства та посадових осіб регулярно брати участь в роботі таких форумів всередині країни, прислухатися до їхніх учасників, а також по можливості впроваджувати в життя їхні рекомендації;

- сприяти національним проектам інвестицій в економіку, що сприяє співробітництву і зміцненню довіри між різними спільнотами і демонструє економічні, соціальні та індивідуальні переваги поваги свободи віросповідання та плюралізму;

- навчати і підтримувати представників релігійних громад, в тому числі релігійних діячів, для зміцнення стійкості до насильницького екстремізму і тероризму і запобігання таких дій, які негативно впливають на свободу віросповідання, шляхом поширення альтернативної інформації, залучення членів громад, що знаходяться в небезпеці, і налагодження внутрішньо- і міжрелігійних партнерських зв'язків.

Підписуйтеся на сторінку IPC в [Facebook](#) і [Twitter](#) – експертний погляд на законодавство і релігійне життя в Україні та світі.

Інститут релігійної свободи, Київ

www.irs.in.ua